

SOK en Stichting ir. D.C. van Schaïk Postbus 2235 6201 HA Maastricht

Het SOK-bestuur:

Erik Honée	Voorzitter	043-325 61 10	<i>erik.honee@nutsonline.nl</i>
Rob Heckers	Vice-voorzitter	043-343 81 71	<i>robmac@planet.nl</i>
Rik Bastiaens	Secretaris	00-3212-210 639	<i>rik.bastiaens@pandora.be</i>
Jacquo Silvertant	Bestuurslid	06-514 34 400	<i>jacquo@tele2.nl</i>

SOK secretariaat adres:

Krukstraat 2, 3770 Val-Meer (Riemst), België, 00-3212-210 639, *rik.bastiaens.@pandora.be*

E-mail SOK:

sok@nhgl.org

De SOK is geassocieerd met "Subterranea Britannica". *www.subbrit.org.uk*

Bestuur Stichting ir D.C. van Schaïk:

Joep Orbons	Voorzitter	043 - 361 87 93	<i>j.orbons@xs4all.nl</i>
Desirée Schoenmakers	Secretaris	043 - 321 65 06	<i>d.schoenmakers@wanadoo.nl</i>
Pierre Hardy	Penningmeester	043 - 363 75 91	<i>pfg.hardy@hetnet.nl</i>
Wilfred Schoenmakers	Bestuurslid	043 - 344 07 41	<i>w.schoenmakers@nutsonline.nl</i>

Stichting ir. D.C. van Schaïk:

www.vanschaikstichting.nl

Technische Commissie Stichting ir D.C. van Schaïk:

Olav Hensing, Plateauweg 7, 6212 EA Maastricht, telefoon: 043 - 321 84 73

Redactie SOK-Mededelingen:

Ton Breuls, Bovenstraat 28, B 3770 Kanne/Riemst, telefoon: 00 - 3212-454 059

Redactie SOK-Info:

Fons Leunissen, Wijnbesstraat 105, 6543 TL Nijmegen, telefoon: 024 - 378 18 20
E-mail: *sok-info@planet.nl*

De SOK op Internet:

www.sok.nl

SOK-ledenpasjes:

SOK-leden kunnen een SOK-lidmaatschapspasje krijgen dat een jaar geldig is.
De aanvraag moet vergezeld van een pasfoto bij de secretaris worden ingediend.

SOK-Ledenavonden:

SOK-Ledenavonden worden iedere 2^e vrijdag in de maanden januari, maart, mei, september, en november gehouden in het Natuurhistorisch Museum te Maastricht.
Aanvang 19.30 uur.

Groeven SOK en Stichting ir. D.C. van Schaïk:

De SOK en Stichting ir. D.C. van Schaïk hebben diverse groeven in beheer of een collectieve vergunning voor een groeve. Informatie in verband met het bezoeken van deze groeven is te vinden op de laatste pagina van deze SOK-Info.

Voorpagina: Duiveltje uit de Lacroixberg (foto: Rob Heckers)

Adressen, mededelingen en oproepen

Nieuwe aspirant-leden

- Ruud Coolen, Wagenlaan 16, 6225 KE Maastricht, telefoon: 043-3637188
fax: 084-8774849 e-mail: rcoolen@tiscali.nl
- Pim Houben, Cassiushof 2, 6215 GK Maastricht, telefoon: 043-3437536
e-mail: p.houben@maasvallei.nl

Aspirant-leden tot volwaardig lid benoemd

- Herman de Swart

Nieuwe e-mailadressen

- Herman de Swart: hermandeswart@casema.nl
- John hageman: john.hageman@planet.nl

Kennisgeving en felicitatie

SOK-lid Jean-Marie Schrijnemaekers is vader geworden van Roos, dochter van Anne-Rose Orbons. Geboren op 1-2-2005, alles gezond en wel. Felicitaties van SOK-bestuur en de redactie!

Programma ledenavond vrijdag 11 maart

Het definitieve programma is nog niet helemaal rond, maar de volgende items staan wel al vast:

- Een presentatie van Joep Orbons over de groeveingangen inventarisatie die kortgeleden werd afgerond. Ook zal het rapport hierover tijdens de ledenavond te koop worden aangeboden. Wees er snel bij, want er is nog maar een beperkt aantal rapporten beschikbaar!
- John Hageman zal namens de werkgroep groep Gronoma een presentatie houden over hun inventarisatie van het Houbensbergske.
- Marcel Weiland zal een film laten zien over de werkzaamheden aan de Gewandgroeve.

Tevens kan ik u mededelen dat Marcel Weiland en Nol Eliëns in het vervolg de technische kant van de ledenavond voor hun rekening willen nemen. Daardoor zullen de technische problemen uit het verleden niet meer zo gauw voorkomen.

Rob Heckers

Oproep: VVV Syllabus "Grottengidsen" gezocht!

Wie heeft de volledige SOK-syllabus 'grottengidsen'(1999?) in zijn/haar bezit? Deze, door onze Studiegroep samengestelde lezingencyclus voor de gidsen van de VVV-Maastricht is spoorloos verdwenen en we hopen dat iemand het origineel of een kopie heeft. Graag willen wij daarvan een kopie laten maken voor de SOK. Let wel, het gaat niet om de VVV-cursusklapper (=1 volume) maar de volledige syllabus die uit meerdere delen bestaat.

Het bestuur

Bestuursnieuws

Met veel plezier zijn we begonnen aan het nieuwe jaar 2005!

- Het bestuur heeft een bewogen 2004 achter de rug, waarin een bestuurlijke stoelendans begon die ook nu nog doorgaat. Onlangs heeft Norbert Hensing namelijk zijn besluit om terug te treden kenbaar gemaakt. We hebben Norbert leren kennen als een humorvol, maar ook bekwaam bestuurslid. De laatste tijd merkten we dat het moeilijk voor hem was om voldoende tijd te vinden voor zijn bestuurswerk. Het was dan ook een verstandige beslissing van hem om stilaan te stoppen. Maar dat is natuurlijk wel jammer voor de SOK! Norbert, van harte bedankt voor je inzet en je enthousiasme! Op je eigen verzoek zullen we je niet al te uitbundig huldigen; bescheidenheid siert de mens, nietwaar!!
- Jacquo Silvertant werd benoemd als bestuurslid. En we zoeken dus nu weer een vervanger voor Norbert. Gezien de respons op de vorige bestuursvacature durven we het haast niet meer te vragen maar: is er nog iemand die in het bestuur zitting wil nemen?!
- We hebben gesproken over diverse ledenactiviteiten voor dit jaar. We streven naar drie excursies. De eerste, die waarschijnlijk zal plaatsvinden op op 19 maart, is vooral bedoeld voor de nieuwe leden van de afgelopen jaren. Er zullen verder ook nog twee excursies opgezet worden die bedoeld zijn voor alle leden. Ook zijn we van plan om twee cursussen te gaan geven: In de eerste cursus leer je hoe je onderzoek doet, zeg maar de theorie van het groeve-onderzoek. In de tweede cursus, het vervolg, leer je hoe je in bibliotheek en archief informatie kunt zoeken, dit is dus de "praktijk-cursus". We denken dat het najaar daar het beste geschikt voor is. Vorig jaar is er een barbecue beloofd en aangezien belofte schuld maakt, zal die dus nog ergens in het voorjaar worden gehouden. Verder hebben we ook nog een ideetje om eens een hele ledenavond aan één thema te wijden.
- Tot slot ons voornemen om het "SOK-Documentatiecentrum" nieuw leven in te blazen. Daarvoor hebben we heel hard jullie hulp nodig. Zie hiervoor dus mijn oproepen elders in deze SOK-Info! Al met al dreigt het een druk SOK-jaar te worden. Laadt alvast je lampen maar op!

Erik Honée, voorzitter

Felicitering van het bestuur bij jubileum SOK-Infoteam

Beste Fons, Erik en Rob. Dit jaar vieren jullie als SOK-Infoteam maar liefst twee jubilea! Op de eerste plaats van harte gefeliciteerd met jullie vijftienvingste SOK-Info! Jullie hebben immers het verschijnen van ons clubblad verzorgd vanaf september 2000 (nr. 90) tot nu, maart 2005 (nr. 114). Met Fons als redacteur, Rob die de vormgeving verzorgt en Erik als drukproefcorrector, die ook nog eens de hele distributie voor zijn rekening neemt. Jullie zijn een hecht team, dat er plezier in vindt om te werken aan een clubblad dat door alle SOK-ers graag wordt gelezen. De SOK-Info is onder jullie redactie langzamerhand veel dikker geworden, omdat steeds meer leden een bijdrage willen leveren. Jullie pleitten er immers steeds voor, dat SOK-leden vaker in de pen zouden klimmen! Want als eenmaal die drempel overwonnen is, zal een SOK-lid vaker van zich laten horen en misschien zelfs inspiratie krijgen om ook eens in SOK-Medelingen te publiceren. Dat komt dus zeer ten goede aan onze doelstelling: het (publiceren over) groeve-onderzoek. Verder bevorderen die artikeltjes en oproepen van de leden de "clubsfeer" in het blad, dat daardoor nu veel meer is

dan louter een nieuwsbrief.

Fons doet het redactiewerk en de tekstcorrectie. Elke tekst wordt dan ook zeer grondig door hem nagekeken. Ben je niet zo vaardig in het schrijven? Geen nood; Fons breidt je kromme tekst wel recht! (Eventueel in overleg.). De vormgeving en het drukwerk is er bijzonder op vooruitgegaan dankzij de kundigheid van Rob Heckers. Daardoor zijn de foto's nu kraakhelder en is de tekst puntgaaf leesbaar. En Erik Lamkin verzet bergen werk met het controleren van de drukproef en om alle 170 SOK-Info's keurig op tijd in de juiste brievenbus te laten vallen. Kortom, we hebben aan jullie een redactieteam waar we op kunnen rekenen!

Vóór ons ligt nu SOK-Info 114. Het clubblad voor SOK-kers dat mede het "gezicht naar buiten toe" bepaalt van onze Studiegroep. Om dit gezicht vorm te geven, is er nu al 25 keer veel tijd en energie geïnvesteerd door jullie. Daarom wil ik jullie namens alle leden en het bestuur van harte bedanken voor dit professionele vrijwilligerswerk! En dat tweede jubileum? In september zitten jullie vijf jaar in het zadel en ook nog eens in ongewijzigde samenstelling! "Never change a winning team" dus! Dat betekent hopelijk ook, dat jullie samen nog altijd evenveel plezier beleven aan het maken de van de SOK-Info als toen jullie SOK-Info nummer 90 hebben gemaakt. En we hopen dat jullie dit plezier en enthousiasme nog jaren voor ons kunnen opbrengen!

Erik Honée, voorzitter.

Redactioneel

Wij bedanken het bestuur voor de felicitatie bij ons jubileum. Wees gerust; dit "winning team" zal nog lang zijn werk voor de SOK-Info voortzetten! Het maken van ons clubblad is inderdaad erg leuk, hoewel het ons ook wel eens de spreekwoordelijke bloed, zweet en tranen kostte om het blad nog op tijd de deur uit te krijgen. Meestal werd dit veroorzaakt doordat "een vaste nieuwsbron" het niet zo nauw nam met de deadline. Dan moesten wij ons dus uit de naad werken om de achterstand in te halen. Maar zo iets is nu eenmaal inherent aan redactiewerk, zullen we maar zeggen! Over het algemeen hebben wij veel plezier in ons werk en het geeft ons altijd een gevoel van voldoening, wanneer er ook bij ons weer een nieuwe editie van de SOK-Info de brievenbus valt, als tastbaar resultaat van onze inspanningen. En hoewel de Info slechts een ledenblaadje met een kleine oplage is, beschouwen wij het toch als een eer om het voor de SOK-leden te mogen maken...

Wij zullen hier niet langer stilstaan bij dit jubileum, aangezien we de geschiedenis en productie van ons ledenblad al uitvoerig beschreven in SOK-Info 100. Onze "visie" en werkwijze werden daar reeds uitvoerig besproken en er is wat dat betreft nauwelijks iets veranderd. Met één uitzondering; wij zijn in de loop van de tijd een nóg hechter team geworden. Maar de SOK-Info wordt natuurlijk niet alleen gemaakt door ons drieën. Wij zijn immers afhankelijk van het materiaal dat het bestuur en de leden ons aanleveren. Onze dank gaat dus uit naar iedereen die in de afgelopen vijf jaar heeft meegeholpen om de SOK-Info steeds weer tot een "succesnummer" te maken! We hopen dat jullie ons ook in de

toekomst blijven voorzien van nieuwsberichten, verslagen, artikeltjes, rubrieken, plaatjes met een praatje, mededelingen, oproepen en foto's voor op de voorpagina. Want ons devies is en blijft: "Voor de leden, door de leden!"

Ook diegenen, die hun waardering voor ons werk te kennen gaven middels mailtjes, complimentjes in de "wandelgangen der groeven" en schouderklopjes op ledenavonden, bedanken we hartelijk; jullie aardige reacties zijn altijd een grote stimulans voor ons geweest!

De redactie

Twee oproepen van het SOK-Documentatiecentrum

Sinds kort beheer ik het SOK-documentatiecentrum en om dat verder van de grond te krijgen, heb ik dringend jullie hulp nodig, beste SOK-leden! Daarom de twee onderstaande oproepen:

- Oproep I. Waarom een documentatiecentrum? Elke onderzoeker gaat op zoek naar literatuur en andere bronnen, voordat hij zich aan een onderzoek waagt. Enerzijds zoekt hij binnen zijn onderwerp naar "raakvlakken", naar materiaal dat direct of indirect met zijn onderwerp te maken heeft. Die speurlijnen loopt hij vervolgens na. Anderzijds trekt hij na, of er al eerder over zijn onderwerp geschreven is. Niets is immers zo vervelend, als dat je achteraf merkt "dubbel" werk te hebben gedaan. Ofschoon je natuurlijk best een publicatie mag overdoen! Een goede reden hiervoor kan zijn, dat de bestaande literatuur verouderd is door recentere ontwikkelingen, of dat je gewoon niet tevreden bent over de "wetenschappelijke" kwaliteit van het eerder geschrevene. Dit laatste noemt men trouwens het "historisch dispuut": het elkaar om de oren slaan met (nieuwe) feiten en afwijkende conclusies.

Wat onze studiegroep absoluut mist, is een literatuurlijst met bibliografie (boekbeschrijving), die gericht is op ons geliefde onderzoeksterrein: de groeven. Een lijst met daarop alleen "titel-auteur-jaar van uitgave" volstaat niet, omdat je aan de titel vaak niet kunt zien wat er in zo'n publicatie over de "bèrreg" geschreven wordt. Een boekbeschrijving geeft daarentegen ook een korte samenvatting van de inhoud, in dit geval dus toegespitst op groeven. Daardoor zul je beter kunnen afwegen of een bepaalde titel iets kan bijdragen aan je groeve-onderzoek.

Het bestuur zoekt nu dus enthousiaste SOK-leden die zich in werkgroepverband willen wagen aan het opstellen van een zo volledig mogelijke literatuurlijst. Daarna zal die literatuurlijst dan stilaan worden uitgebreid met een bibliografie. Dit werkgroepje moet zich natuurlijk eerst gaan afvragen, hoe deze klus precies aangepakt moet gaan worden. Welk computerprogramma is hiervoor geschikt? Welk sjabloon of "format" gaan we gebruiken? Moet dit toegankelijk zijn via internet? Enzovoort! Als al deze vragen beantwoord zijn, kan in principe iedereen een bijdrage leveren, door een titel te kiezen en een inhoudsbeschrijving van dat boek, dvd, video, etc, te maken. Op deze manier hopen we onze groeve-onderzoekers nog beter behulpzaam te kunnen zijn als studiegroep. Wie zoeken we? Iedereen die wil meedenken over dit onderwerp is welkom! Het is natuurlijk handig als je iets afweet van tekstverwerking met de pc. Het zou natuurlijk helemaal te gek zijn, als er iemand is die ervaring heeft met databaseprogramma's!

- Oproep II. Onze Studiegroep heeft een uiterst bescheiden documentatiecentrum. Er zijn in het verleden verschillende pogingen (zie met name SOK-Info 51, dec 1992) gedaan om een bibliotheek van de grond te krijgen. Het resultaat is een ongeordend samenraapsel van tijdschriften, boeken, verslagen, video's en dvd's en beslaat slechts krap anderhalve meter boekenplank! Twee dingen zijn daarbij opvallend. Ten eerste is het, voor een studiegroep die net haar 25 jarig jubileum gevierd heeft, een uiterst karige collectie! Ten tweede zijn de meeste bijdragen schenkingen. We zouden graag documentatiemateriaal willen aankopen, maar omdat we als SOK weinig eigen middelen hebben, zal dit geen zoden aan de dijk zetten. Er is dus maar één mogelijkheid: alle leden oproepen om een bijdrage aan het documentatiecentrum te leveren. En dat doen we dus nu! Wat zoeken we? Eigenlijk alles wat te maken heeft met mergelgrotten. Van krantenknipsels tot boeken, van romans tot naslagwerken. Ook kopieën zijn van harte welkom. We hopen dat onze collectie daarmee uitgroeit tot een wat respectabeler volume en zo een gedegen documentatiecentrum wordt, waar alle SOK-leden gebruik van kunnen maken. Waarom is dat zo belangrijk? Als je groeve-onderzoek doet, is het een stuk gemakkelijker te zoeken in een gespecialiseerde mediatheek, dan in het wilde weg te gaan graven in archieven en bibliotheken. Het documentatiecentrum wordt dus een zeer nuttig hulpmiddel voor onze groeve-onderzoekers.

Als je iets schenkt aan het docucentrum, krijg je een eervolle vermelding in de SOK-Info. Verder wordt op een kaartje, op of in het geschonkene, de naam van de schenker vermeld. Er zijn al wat gulle gevers je voorgegaan: Jacquo Silvertant heeft in september 2004 zijn dvd "Graafrichtingen" aan het documentatiecentrum geschonken, Jola en Marcel Weiland hebben een kopie van hun verslag "Bezoek aan de Boschberg" geschonken en John Caris en Herman de Swart hebben hun digitale ledenavondpresentaties, respectievelijk "Bezoekers Opgespoord" en "Karst en Fantomen" in het documentatiecentrum geïnvesteerd. Wij danken hen allen dan ook hartelijk. Als voorzet heb ik zelf de dvd van de heer Coenen "Mergel door de eeuwen heen" (vertoond op de ledenavond in september) aangeschaft en aan het documentatiecentrum geschonken. Wie volgt?

Wil je reageren op de bovenstaande oproepen? Neem dan contact met mij op: 043-3256110 of: erik.honee@nutsonline.nl

Het documentatiecentrum is op afspraak te bezoeken op mijn woonadres, Attilaweg 25, 6224 JS Maastricht.

Erik Honée

Verslag ledenavond

Op vrijdag 14 januari vond de eerste SOK-ledenavond van 2005 plaats. Er was een grote opkomst en in de hal van het museum heerste dan ook een gezellige drukte van leden die elkaar nog een gelukkig nieuwjaar wensten. Toen iedereen een plaatsje gevonden had in de zaal, leidde activiteitencoördinator Norbert Hensing het programma in. Als eerste item zou er een "preview" worden getoond van een kersverse dvd van Jacquo Silvertant en Jacques Diederer over de gangenstelsels van de Sint Pietersberg. Het bleek echter eens te meer, dat de SOK nog wat moeite heeft met de overstap naar de "nieuwe media". Er waren dus ook ditmaal weer wat

technische probleempjes. Het zou de SOK niet zijn, als hierop niet een beetje spottend werd gereageerd; hier en daar werd gemompeld dat die ouderwetse dia's eigenlijk nog niet zo slecht waren. De heren cynici vergaten echter, dat er met diapresentaties ook altijd vanalles mis ging. Hoe vaak hebben we bijvoorbeeld niet onze nekspieren verrekt door het kijken naar dia's die ondersteboven stonden!

Terwijl er druk gewerkt werd om het technische probleem op te lossen, maakte voorzitter Erik Honée bekend dat Jacquo Silvertant tot bestuurslid is benoemd. Jacquo timmert al lang aan de weg in ons groeewereldje door zijn vele publicaties en "hij heeft het groeve-onderzoek behoorlijk in de vingers!", aldus Erik Honée. Daarna volgde een korte terugblik op het vorige jaar: Ton Breuls en Joep Orbons traden terug uit het bestuur, Rob Heckers werd bestuurslid, we kregen vijftien leden erbij, er werd een cursus over het schrijven van onderzoeksverslagen gegeven, de SOK verzorgde een fraaie stand op de Open Monumentendag en er werden diverse zeer geslaagde excursies gehouden. Onze voorzitter sprak vervolgens de hoop uit, dat er in het komend jaar nog meer excursies zullen volgen en dat de SOK-leden productief zullen zijn wat betreft onderzoek en publicaties. Tot slot wenste hij iedereen veel berglopersplezier in het nieuwe jaar.

Het technische probleem was nog steeds niet verholpen en er wilde slechts een prachtige foto van een met eeuwige sneeuw bedekte bergpiek op het scherm verschijnen. (Zo had ik de Sint Pietersberg nog nooit gezien!) Er werd dus besloten om het programma om te gooien en we gingen alvast kijken en luisteren naar Herman de Swart zijn presentatie over "Karst en Fantomen". Herman stelde zich eerst nog even voor: hij studeerde (o.a) enkele jaren geologie, is mede-oprichter van "Speleo Nederland" en is geïnteresseerd in karstverschijnselen. Hoewel hij pas kort geleden lid van de SOK werd, is hij voor velen van ons geen onbekende. Hij gaf namelijk op het Internationale SOK-Symposium (1995) een lezing over karst in Nederland. Verder volgde hij het reilen en zeilen van de SOK reeds lang via kennissen en is hij sinds jaren een trouwe lezer van SOK-Medelingen.

Herman begon zijn lezing met te vermelden dat er binnen de SOK nog niet veel aandacht is besteed aan karstverschijnselen. In SOK -Medelingen verschenen er slechts twee artikelen over dit onderwerp (In nummer 2 en in nummer 38). Zoals uit het verdere betoog zou blijken, is er echter een karstverschijnsel waar te nemen in de Limburgse kalksteen. Maar voordat de spreker het daarover zou gaan hebben, gaf hij eerst nog een zeer helder en interessant overzicht van de geschiedenis van het (omstreeks 1850 begonnen) karstonderzoek.

Hermans de Swarts overzicht van de geschiedenis van het karstonderzoek leidde uiteindelijk naar het in 1994 ontdekte karstverschijnsel "fantomen". Een fantoom ontstaat niet door de insijpeling van water, zoals een "normale" grot, maar wordt van binnenuit door het in de kalksteen aanwezige grondwater gevormd. Het verschijnsel werd "fantoom" genoemd, omdat het water alleen de kalk oplost en fossielen, mineralen en vuursteen onaangetaast op hun oorspronkelijke plaats laat zitten als "stoffelijke resten". Dergelijke verschijnselen komen ook in de Limburgse kalksteen voor. In de ENCI-groeve zijn de fantomen bijvoorbeeld zichtbaar als opvallende verkleuringen in het gesteente. Ook een horizontale karstgang die dwars door enkele pijlers van het Noordelijk Gangenstelsel loopt, zou wellicht van oorsprong een fantoom zijn geweest. Aan het eind van zijn presentatie vertelde

de spreker dat hij werkt aan een inventarisatie van fantomen in de Limburgse kalksteen. Hij verzocht dan ook alle aanwezigen om alert te zijn op dit karstverschijnsel en eventuele vindplaatsen aan hem te melden. Verderop in deze SOK-Info is een herhaling van die oproep te vinden, voorafgegaan door een beknopte samenvatting van zijn lezing.

Na een snelle slok in het museumcafé, volgde alsnog de presentatie van de dvd van Jacquo Silvertant en Jacques Diederer over de gangenstelsels van de Sint Pietersberg. Deze zestig minuten lange dvd bevat vijf items waarvan er twee werden getoond: "Introductie in de middeleeuwse mergelwinnig" en "De ontstaansgeschiedenis van gangenstelsel Zonneberg". Na een korte inleiding van Jaques Diederer over de zegeningen van de nieuwe gebruikersvriendelijke computerprogramma's, waarmee men op zeer professionele wijze filmmateriaal kan editen, zagen we mooie beelden van onze vertrouwde groeven. Het bijgaande commentaar van Jacquo Silvertant behandelde in het eerste item in het kort de aspecten van de vroegste mergelwinnig. In het tweede onderdeel werd gereconstrueerd hoe de diverse afzonderlijke winconcessies in de loop van de tijd versmolten tot het huidige stelsel Zonneberg. De twee getoonde films zijn van een schitterende beeldkwaliteit, hebben een sfeervolle soundtrack (van Patrick Narinx) en bieden een veelheid aan gedegen feitenmateriaal en opmerkelijke speculaties. De dvd is daarmee een lovenswaardige poging om de nieuwe media in te zetten als informatie- en documentatiedrager bij het groeve-onderzoek. Dit soort pionierswerk is nuttig en leerzaam voor ons allen. Het is zelfs zeer noodzakelijk, als we bij de tijd willen blijven...

Fons Leunissen

Oproep: De Van Schaikstichting zoekt nieuwe beheerder voor Fallenberg

Valère Ceulen heeft aangegeven zijn functie als beheerder van de Fallenberg te willen neerleggen. Hij heeft dit werk jarenlang gedaan en wij danken hem dan ook hartelijk voor zijn inzet voor deze bijzondere groeve. Hierbij vraagt de Van Schaikstichting welk SOK-lid deze taak van hem wil overnemen. De Fallenberg is gelegen op de westelijke helling van de Cannerberg. De groeve staat in verbinding met het grote instortingsgebied van de Cannerberg en is dermate instabiel, dat toegang niet meer mogelijk is. Niet voor bezoekers, maar ook niet voor de beheerder! Het is daarom niet de meest aantrekkelijke groeve om te beheren, maar wel een groeve die veel aandacht en werk vraagt, omdat er geregeld pogingen tot inbraak zijn. Daarom is goed toezicht zeer noodzakelijk.

De beheerder van de Fallenberg heeft dezelfde taken als de beheerders van alle andere groeven:

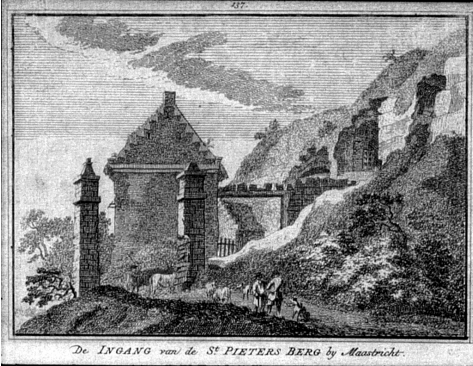
- Regelmatige controles (minimaal eens per twee weken)
- Klein onderhoud van de poort, eventueel in samenwerking met de Technische Commissie van de stichting

De Fallenberg staat via het instortingsgebied in verbinding met de Jezuietenberg. De beheerder zal daarom goed contact moeten onderhouden met de ons bevriende Stichting Jezuietenberg. Het is dan ook een pré voor een kandidaat, als hij/zij reeds bij de Stichting Jezuietenberg bekend is. Meer informatie over deze vacature kunt u verkrijgen bij de tijdelijke beheerder, Wilfred Schoenmakers. Kandidaten kunnen zich tot 1 april 2005 schriftelijk of per e-mail bij het bestuur van de Van

Schaikstichting opgeven. Stichting ir. D.C. van Schaik, Postbus 2235, 6201 HA Maastricht, info@vanschaikstichting.nl

Te koop: "Beijertje" van oude ingang St. Pietersberg

De bijgaande gravure wordt te koop aangeboden door Peter Houben. De kunstenaar Beijer trok in de achttiende eeuw door het land en maakte in veel steden tekeningen. Thuis gekomen werk-te hij de schetsen uit tot gravures die zo'n honderd maal konden worden afgedrukt. Ze werden met hun tweeën op één blad geplaatst, zodat het een handzaam formaat was als men een complete stads-serie kocht. Later werden de gravures vaak van elkaar losgeknipt en per stuk verkocht. Het is bekend dat Beijer tussen 1740 en 1744 rondzwierf in Maastricht en omstreken en de "Maastrichtse Beijertjes" stammen dus uit die tijd. De afmeting van de aangeboden afdruk (met lijst) is 10 x 12 cm. De lijst is een zogenaamde "Franse lijst". De vraagprijs voor deze gravure is 100 Euro.

Peter Houben, telefoon 043 - 3213488

Nieuw: INFO-bulletin Stichting RRB

De Regeling Recreatief Berglopen in de Sint Pietersberg bestaat sinds mei 1996. Sinds de allereerste RRB-avond (op 17 mei 1996) hebben de vergunninghouders van de RRB vriend en vijand verrast met de resultaten. Begonnen met een proeftijd van een jaar, is de RRB onlosmakelijk verbonden geraakt met de Sint Pietersberg. Tot over onze landgrenzen wordt er met belangstelling gekeken naar "onze RRB". Dit is een resultaat waar wij allen terecht trots op mogen zijn!

In 2001 is het "Platform RRB" omgevormd tot de "Stichting RRB". Het bestuur van de stichting bestaat momenteel uit 7 personen: Ed Rousseau, voorzitter, Marcel Weiland, secretaris en penningmeester, Horrie Geraerds, Harm Hovens, Erik Lamkin, Carel Molenaar en Guus Seegers zijn bestuurslid. Inmiddels zijn we meer dan acht jaar verder en zijn vrijwilligers van de stichting actief op een aantal terreinen op en in de Sint Pietersberg. De restauratie van de Kluis in het Noordelijk Gangenstelsel wordt voortvarend aangepakt. De eigenaar van de Sint Pietersberg ziet de stichting dan ook als een partner in het beheer van het beschermde natuurmonument.

Het bestuur van de Stichting RRB wil graag dat de contacten met de vergunninghouders optimaal zijn. Veelal zijn op vrijdagavond dan ook één of meerdere bestuursleden aanwezig in de Zonneberg. Zij zijn dan ook vaak het klankbord voor allerlei (belangrijke) zaken. Om zoveel mogelijk vergunninghouders de juiste informatie te geven, gaan we (onregelmatig) een Info-bulletin verspreiden. Iedere vergunninghouder ontvangt dit bulletin bij zijn vergunning op Slavante. Het zal verder ook in de SOK-Info worden opgenomen. Op deze wijze hoopt het bestuur van de Stichting RRB zoveel mogelijk de berglopers informatie te kunnen verschaffen. Hieronder een samenvatting van de inhoud van het eerste bulletin: Jaargang 1, januari 2005.

- Route Padvindergat: De route naar het Padvindergat en de aangrenzende gebieden zijn géén onderdeel van het goedgekeurde RRB- gebied in de Zonneberg. Toch komt het nog steeds voor dat deze gebieden betreden worden tijdens RRB-avonden. Het bestuur van de RRB keurt het echter ten strengste af dat vergunninghouders zich in deze gebieden begeven. Indien een vergunninghouder dringende redenen heeft om de route naar het Padvindergat te willen gaan verkennen, kan men dit voorleggen aan het bestuur van de stichting RRB, of aan diegene die de vergunningen uitschrijft. De vergunninghouder moet vervolgens officieel toestemming krijgen middels een aantekening op zijn\ haar vergunning. Vertegenwoordigers van de stichting RRB en de Vereniging Natuurmonumenten zullen door controles toezien op de handhaving van bovenstaande regels.
- Afvalbeleid Zonneberg: Enige tijd geleden zijn door het bestuur van de RRB, vuilnisbakken geplaatst in de Zonneberg. Helaas hebben we moeten constateren dat dit geen goede oplossing is om het afvalprobleem in de berg op te lossen! De volle afvalzakken bleven (te) lang in de berg staan en dit trok allerlei ongedierte aan. Het bestuur heeft dan ook besloten om binnenkort de afvalbakken weer te verwijderen. Vergunninghouders worden dan ook dringend verzocht om het eigen afval mee naar huis te nemen. Dat geldt ook voor de aluminium cups van theelichtjes, want die zijn voor velen een bron van ergernis.
- Het plaatsen van opschriften in de Zonneberg: Nog steeds verschijnen er nieuwe opschriften in de Zonneberg, afkomstig van deelnemers aan de RRB. Volgens de vergunningsvoorwaarden artikel 2 en 12 is dit echter niet toegestaan! Het volledige Info bulletin is verkrijgbaar bij Erik Lamkin.

Het bestuur Stichting Regeling Recreatief Berglopen

Datering van opschrift Lambier in Caestertgroeve geslaagd!

Onlangs werd het resultaat bekend van een datering van het opschrift van Lambier le pondeur in de Caestertgroeve. Lambier vermeldt dat hij op 19 augustus 1468 in de groeve is geweest. Met een C14-isotoopmeting, uitgevoerd aan het Leibniz Laboratorium voor Isotopenonderzoek van de Universiteit van Kiel (Duitsland), werd het opschrift gedateerd als afkomstig uit 1435 (met een marge van 40 jaar eerder tot 40 jaar later). Daarmee is dus nu aangetoond dat datering van oude houtskooltekeningen in mergelgroeven op deze wijze mogelijk en betrouwbaar is!

Door een stafmedewerker van Stichting Restauratie Atelier Limburg (SRAL) werd 1 mg houtskool zeer voorzichtig van de Lambiertekst afgenomen voor de meting. Op de Duitse universiteit werd dit monster zorgvuldig van verontreinigingen ontdaan (o.a. mergel en CaCO_3 , dat ook koolstof bevat). Daarna werd het verbrand, gezuiverd en weer tot koolstof (grafiet) gereduceerd. Door een nauwkeurige en gevoelige meting van de hoeveelheid C14-isotoop in dit grafiet, kon met een nauwkeurigheid van 40 jaar bepaald worden hoelang geleden kooldioxyde uit

de lucht werd opgenomen in het plantmateriaal waaruit Lambiers houtskool werd gemaakt. Gemeten werd dus niet het moment waarop Lambier zijn tekst op de wand schreef, maar het moment waarop kooldioxyde uit de lucht aan het plantmateriaal is gebonden. Theoretisch zou het mogelijk zijn dat de betreffende houtskool afkomstig is van een honderd jaar oude boom. Waarschijnlijker is echter dat de houtskool, zoals in die tijd gebruikelijk, gemaakt werd van enkele jaren oude wijnranken, waardoor een mooie stift ontstond waarmee getekend kon worden. Met het resultaat van de meting is nu in ieder geval aangetoond dat het opschrift niet vervalst is, maar in die tijd - dus hoogstwaarschijnlijk zoals Lambier vermeldt: in 1468 - gemaakt is.

We hebben met de werkgroep die dit onderzoek uitvoert nu voldoende subsidie verworven om ook ouderdomsbepalingen te laten verrichten van de oude christelijke tekeningen in deze groeve. Inmiddels zijn die tekeningen door een beroepsfotograaf gefotografeerd. De hele serie foto's gaat voor nader kunst-historisch onderzoek naar experts van de Nijmeegse Radboud Universiteit. In samenhang met het dateringsonderzoek hoopt de werkgroep dat er een beter inzicht wordt verkregen in het ontstaan en de herkomst van deze prachtige primitieve tekeningen in de Caestertgroeve.

Het bleek ook mogelijk de rode kleurstof, waarmee o.a. de narren in Caestert zijn getekend, in een landelijk onderzoek naar oude pigmenten op te nemen. Zo wordt waarschijnlijk niet alleen de herkomst van deze narren, maar ook de aard en het gebruik van de rode kleurstof waarmee ze getekend zijn opgehelderd.

Henk Blaauw

Niet meer onder ons...

Onlangs zijn ons twee mensen ontvallen die ooit een rol gespeeld hebben in het ondergrondse. Beiden hadden wat men noemt "een gezegende leeftijd", hetgeen maar weer eens bewijst dat je van berglucht oud kunt worden.

Op 91-jarige leeftijd overleed Ton Gijtenbeek (voor ons "mijnheer Gijtenbeek") die lange tijd bij ENCI gewerkt heeft en daar een trait d'union was voor iedereen die iets in de gangen van de St. Pietersberg wilde, voor zover het gangen betrof waar de ENCI eigenaar van was. Gijtenbeek was een charismatisch man. Fameus was zijn ondergrondse ruilverkaveling. Hij kreeg namelijk voor elkaar wat onmogelijk leek: een nieuwe en efficiënte verdeling van de onderaardse ruimte voor het leger ruziënde champignonkwekers van in de jaren vijftig. Onderzoekers was hij altijd ter wille. Kijk bijvoorbeeld maar eens op pagina 422 van "De dikke van Schaik". Links op de foto, de ladder vasthoudend, staat Gijtenbeek. Hij organiseerde, met gevaar voor eigen leven, deze laatste excursie onder de drukkende Observant, met als doel het op foto vastleggen van achttien pas ontdekte laat-Middeleeuwse tekeningen.

Op vijftientigjarige leeftijd overleed Thea van Schaik, zus van onze Willem en dus dochter van de pionier van het St. Pietersbergonderzoek Ir. D.C. van Schaik. Je vindt haar, evenals haar ook onlangs overleden echtgenoot, de heer R.D. Carrière (!), in de lijst van vrienden van de Stichting Ir. D.C. van Schaik en wel onder de naam mevrouw Th. J. Carrière-Van Schaik. Zij en haar man waren onder meer present bij de oprichting van deze stichting in het Fort St. Pieter (20 december 1997). Maar wat is haar oorspronkelijke verbinding met de bergwereld? Welnu, zij was één van de "vleermuismeisjes" (zie SOK-Info 93 en 94). Eind jaren dertig was ze namelijk een trouwe deelneemster aan het vleermuisonderzoek van Leo en Pieter Bels c.s. Zij heeft toen heel wat hengels het Zuidelijk Gangenstelsel ingedragen, hengels waarmee in die tijd de vleermuizen werden losgepeuterd om ze te kunnen ringen.

Vanaf deze plaats wens ik beide families sterkte met het verlies van hun dierbaren...

Ed de Grood

Een pentekening van Charles Eyck

Peter Houben zond ons een kopie van de bijgaande pentekening van Charles Eyck. Hij wil graag weten of iemand deze tekening kan dateren. Het tekstje rechtsonder op de tekening luidt: "Door de mergelindustrie afgebroken rotspartijen in Geulhem". Reacties naar Peter Houben (043 - 3213488) of de SOK-Inforedactie.

Bezoekers opgespoord: Cornelius Elisa van Koetsveld

Zijn naam zal bij vrijwel niemand een belletje doen rinkelen, maar het opschrift van deze man kent bijna iedere bergloper. In het voormalige museum in Zonneberg, dat in de jaren negentig half afgegraven is, zou dit gedicht nog moeten staan. Cornelius Elisa van Koetsveld (geboren in 1807 en overleden in 1893) was

predikant te Westmaas en 's-Gravenhage en later hofprediker. Hij doopte de latere koningin Wilhelmina. Hij is in de Nederlandse literatuur geen onbekende en heeft een duidelijke invloed gehad op andere schrijvers. Van Koetsveld schreef veel stichtelijke en theologische werken, kinderverhalen en preken. Zijn hoofdwerk heet "Schetsen uit de pastorij te Mastland". Later schreef hij novellen waarin op vaak realistische wijze de sociale nood in de achterbuurten van de grote stad wordt beschreven. Hij was echter duidelijk een kind van zijn tijd, want hij meende dat de standen door God verordineerd waren. Het verzachten van het leed dat armoede met zich meebracht, zou vooral door prediking en bekering moeten worden nagestreefd!

Ik heb getwijfeld over dit opschrift; heeft Van Koetsveld dit zelf op de muur geschreven? Volgens D.C. van Schaik wel. In 1848 bezocht Van Koetsveld de berg en schreef niet alleen op de wand van het museum, maar ook een verhaal dat in hetzelfde jaar uitgegeven is. Het gaat om een beschrijving van een verdwaling, waarin hij werkelijkheid en fantasie vermengt.

John Caris

Oproep: Wie heeft wel eens een fantoom gezien in een groeve?

Nee, we zullen het hier nu niet over spoken in groeven gaan hebben, zoals de titel wellicht suggereert, maar over een inventarisatie-onderzoek betreffende een specifiek karstverschijnsel dat voorkomt in de Limburgse kalksteen! Het onderstaand artikel is een korte samenvatting van de lezing die Herman de Swart op de ledenavond van 14 januari 2005 hield om uit te leggen om welk verschijnsel zijn oproep precies gaat. Als inleiding gaf hij echter eerst nog een zeer helder overzicht van de geschiedenis van het karstonderzoek. Op ons verzoek laat hij ook nu een kort overzicht van die geschiedenis aan zijn oproep voorafgaan. De redactie.

De geschiedenis van het serieuze karstonderzoek gaat terug tot het midden van de negentiende eeuw, wanneer men ontdekt dat grotten en bovengrondse karstverschijnselen zoals dolines en karren (of lapiaz) ontstaan doordat kalksteen door water oplost (corrosie). Kort daarna, in 1886, wordt voor de eerste keer beschreven dat daarvoor koolzuurgas uit de lucht of uit humus nodig is. Men kan dan echter nog niet goed verklaren hoe grotten op grote diepte ontstaan. Het

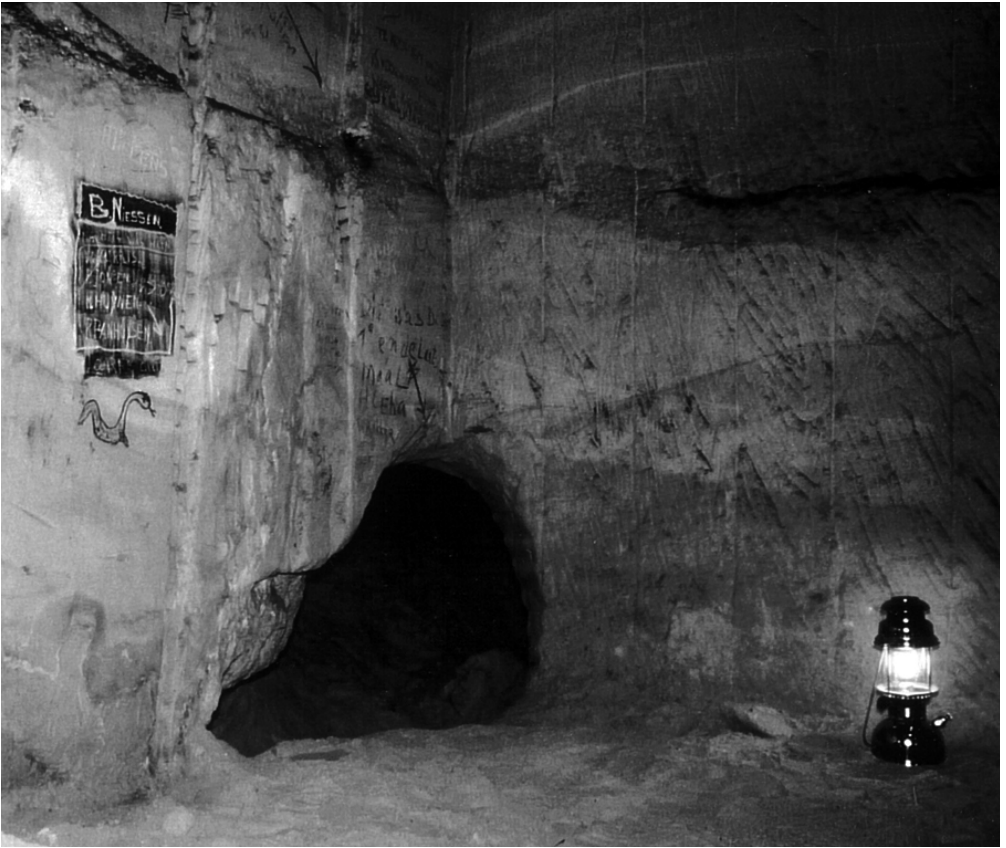
water dat van buiten in een kalkmassief doordringt, is namelijk al na enkele meters verzadigd. In 1964 beschrijft de Zwitserse geograaf Alfred Bögli het verschijnsel "Mengcorrosie": twee verzadigde waterstromen die zich mengen, kunnen opnieuw kalk oplossen. Daarmee kan dus het ontstaan van grotten op grote diepte (b.v. in de Alpen) worden verklaard (In een uitvoeriger artikel in SOK-Mededelingen zal ik hier t.z.t. nader aandacht aan besteden).

In 1968 beschrijft Robert Garcet uit Eben-Emael de "Steenvretertjes", kleine diertjes die de kalksteen opeten en zo grotten doen ontstaan. Hij beweert die beestjes te hebben waargenomen in de kalksteengroeven in zijn omgeving en wordt niet serieus genomen door de "echte" wetenschap. Vanaf de jaren '80 tot nu ontdekt men dan achtereenvolgens:

- De vorming van grotten door zwavelzuur afkomstig uit aardolie of pyriet, met o.a. gipsafzettingen als resultaat.
- De op bacteriën gebaseerde leefgemeenschappen in van de buitenlucht afgesloten grotten, zoals de Movile Cave in Roemenië.
- Een combinatie van de beide bovengenoemde processen: bacteriën ontleen hun energie aan de chemische reacties, waarbij zwavelzuur ontstaat dat grotten vormt. (Robert Garcet zat er dus toch niet zo ver naast!) Het bijzondere van dit soort grotten is, dat zich daar een geheel zonder zonne-energie functionerend ecosysteem met eigen diersoorten ontwikkelt. De Lechuguilla Cave in New Mexico (V.S.) is daarvan het bekendste voorbeeld. De NASA krijgt interesse in de op bacteriën gebaseerde ecosystemen, omdat die misschien lijken op wat men op Mars hoopt te ontdekken en omdat deze "nanobacteriën" (tien maal kleiner dan de tot dan bekende bacteriën!) lijken op de bacterie uit de in 1996 gevonden Mars-meteoriet. NASA gaat zelfs grotonderzoek subsidiëren! De betreffende bacteriën zijn overigens ook verantwoordelijk voor allerlei afzettingen in grotten, zoals de fraaie druipstenen uit Lechuguilla, maar ook voor de "Snottiten" uit Cueva de Villa Luz in Mexico, die geheel uit biologisch materiaal bestaan.

Een andere ontwikkeling is dichterbij huis gaande: in België en later ook in Frankrijk en Italië. In 1994 beschrijft Yves Quinif uit Mons de zogenaamde "fantomen" (fantômes de roche). Dit zijn formaties in kalksteen die ontstaan doordat de kalk uiterst langzaam door grondwater wordt opgelost waarbij echter de overige mineralen (klei, ijzer) en de structuren in het gesteente (diaklazen, gelaagdheid en fossielen) onaangetast achterblijven. Er vormt zich zo een 'in situ alteriet'. Pas als het evenwicht verstoord wordt, b.v. doordat een steengroef wordt aangelegd, kan dit alteriet wegspoelen en ontstaat er, soms heel snel, een grot.

En dan nu Limburg. Ook in de kalksteen ('mergel') van Limburg kunnen we sinds kort fraaie fantomen waarnemen, zowel in

ondergrondse (bijvoorbeeld Caestert) als bovengrondse groeves (bijvoorbeeld de ENCI-groeve). Ze waren er natuurlijk al veel langer, maar we hadden er geen oog voor; "je ziet alleen wat je al kent". Waarschijnlijk is de karstgang in het Noordelijk gangenstelsel van de Sint Pietersberg (in het gebied van "Janse-Eggels") ook uit een fantoom ontstaan. Op verzoek van karstonderzoekers van de universiteiten van Luik (die Belgisch Limburg bestuderen) en van Rouen/Caen in Normandië (waar veel krijtkarst is), worden nu de fantomen in Zuid-Limburg door mij geïnventariseerd. Dat is uiteraard een onmogelijk karwei voor één persoon, gezien de meer dan tweehonderd groeves met daarin vele honderden kilometers gang. Dus.....HELP!!! Als u plekken weet met "karst", en in het bijzonder horizontale karst, laat me dat dan a.u.b. weten. Ik kom die plaatsen dan graag een keer met u bekijken en vastleggen! Bij voorbaat dank!

Herman de Swart. telefoon: 071 5236581 of e-mail: hermandeswart@casema.nl

N.B.: De bijgaande foto's tonen de ingang van de karstgang in de Sint Pietersberg (foto Jan Paul van der Pas) en fantomen in de ENCI-groeve (foto Luc Willems).

In memoriam dr. A. van Wijngaarden

Op 19 oktober 2004 overleed dr. A. van Wijngaarden. Hij was destijds hoofd van de afd. Zoölogie van het Rijksinstituut voor Natuurbeheer in Leersum. Hij was daar een markante en beeldbepalende persoonlijkheid die veel voor zijn medewerkers betekende. Hij was ook een belangrijke pionier op het gebied van de ecologie en de monitoring van de Nederlandse zoogdieren. Zijn grote belang voor het groeve-onderzoek is het in 1967 verschenen "Ons Krijtland Zuid-Limburg III, De ondergrondse kalkgroeven van Zuid-Limburg" (Wetenschappelijke Mededeling no. 71, Rivon Mededeling no.257, augustus 1967) Dit boekje geeft op zeer toegankelijke wijze een inleiding over alle aspecten van de onderaardse kalksteengroeven. Voor het groeve-onderzoek is het echter vooral van onschatbare waarde geweest door de systematische groeve-index. Het gele boekje is in de loop der jaren wat verouderd door nieuw feitenmateriaal over de groeven, maar is zonder meer tot de "Klassieken" der groeve-literatuur gaan behoren. En talloze berglopers zijn Van Wijngaarden eeuwig dankbaar, omdat ze met zijn boekje op zak (letterlijk) de weg naar de groeven konden vinden.

De redactie

Oproep: Medewerkers voor SOK-stand gezocht

De SOK en de Stichting ir. D.C. van Schaik willen vaker naar buiten treden via beurzen, open dagen e.d. Daarom zoeken wij mensen die hier aan mee willen werken. De bedoeling is om een werkgroepje op te richten dat zich gaat bezighouden met het inrichten van tentoonstellingen. We zijn van plan om een vaste SOK-stand te bouwen die we voor elke willekeurige expositie kunnen gebruiken. Per expositie kan dan het thema worden aangepast. Creatievelingen, maar ook mensen die tijdens een tentoonstelling tekst en uitleg aan bezoekers willen geven, zijn van harte welkom. Mensen die hieraan willen meewerken of meer informatie willen, kunnen zich opgeven bij Rob Heckers, telefoon: 043 -343 81 71 of via e-mail: robmac@planet.nl

Rob Heckers

Hub Geurts (aanpassing)

Een beschrijving van mergelsteen voor toeristen uit 1890

~~Henri Ceha~~ stuurde de redactie enige fragmenten uit de "Officieële gids met Wandelkaart van het Geuldal-Valkenburg". Deze toeristische gids werd in maart 1890 gepubliceerd en koste 60 cent. De schrijver is helaas niet vermeld. Dergelijke toeristische gidsen werden natuurlijk zeer regelmatig geproduceerd en zo werd er bijvoorbeeld rond 1900 alweer "De Nieuwste Officieële Reis en Wandelgids voor Valkenburg, Maastricht, Meerssen, Houtem en Omstreken" gepubliceerd door de Valkenburgse uitgeverij-drukkerij Jos. Crolla-Falise. Deze gids is overigens geen bewerking van eerstgenoemde, want de inhoud is geheel anders en ook de schrijfstijl is dan al wat "moderner".

We laten hier het nawoord van de "Officieële gids met Wandelkaart" volgen genaamd "Een en ander als Nawoord". Het is een prachtig voorbeeld van hoe poëtisch men in die tijd over groeven en mergel schreef en zich zelfs kon verliezen in "bespiegelende fantasiën" over de megalomane denkwerelden van "Zijne Doorluchtigheid Amoniticus" en het meeslepende liefdes- en lijdensleven van de boormossel. Hoe poëtisch en beschouwend deze beschrijvingen echter ook mogen zijn, de zakelijke nuchterheid is ook prominent aanwezig in de gids. Als resultaat

van sponsoring staat namelijk boven iedere bladzijde met vette letters: "Chocolade A. Driessens" of "Cacao A. Driessens". Want ook in het Valkenburg dat nog niet "bedorven was door het patroon van grootstedse weelderigheid" , zagen de "trouwe ogen" der inwoners natuurlijk graag geld in het laatje...

Valkenburg kennen is Valkenburg beminnen. De natuur biedt er zooveel goeds, zooveel eigenaardigs; huizen en bevolking zijn nog niet geknipt naar het bedorven patroon van grootstedse weelderigheid. Reine lucht heldere bronnen en trouwe ogen lachen de bezoeker een welkom toe.

Hebt gij wel eens een stuk mergel in handen genomen? Hebt gij het aandachtig bekeken?...Het is een wereld, neen, eene doodenstad. Op de grootte eener hand zijn duizendtallen van wezens als mummiën opgeborgen. Hier ligt een reus- een ammoniet -, misschien gevallen strijdende voor zijne denkbeelden; zijn geraamte weer graf geworden voor honderden kleinere schepsels, eens vazallen van Zijne Doorluchtigheid Amoniticus de zoveelste. Naast hem ligt, half bedekt door de versteende punt eener mogelijk eens gevierde belemniet, het overblijfsel van een madrepore. Daar ontwaart gij eene crania, hier eene stelloccavia, ginder eene kolonie van boormosselen. Wat waren ze in hun rijk, in hunne wereld? Wat is er omgegaan in al die wezens, alle toch met een bestaan eene vreugde- en lijdensgeschiedenis?

Zij hebben daar geleefd, geliefd, geleden, een levensduur gehad, in hun oog belangrijk genoeg om daden te verrichten waarvan de volgende geslachten van Bryozoën en Rhizopoden zouden gewagen. Hunne bakermat werd gespreid op het graf hunner vaders en naarmate de laag dikker werd en hun standpunt hooger, was er meer dood en bederf beneden. En altijd bouwden ze voort, de triljoenen van schelpdiertjes, het voorgeslacht tot voetstuk gebruikend en reusachtige zeemonsters in eene massa van kleinheden begraving. Het eerste paar schelpdiertjes werd tot een krijt en mergelgebergte, en rustiger als de Pharao's in hunne piramiden slapen deze mummiën in hunne necropolis. Daar blies de Geest Gods over de wateren en bergen stonden, waar eens de baren schuimden. Neem uw oogglas en bekijk dat mergelklompje terdege; er is van alles in te zien!

Mergel is echter niet enkel door de eeuwen voortgebracht om tot bespiegelende fantasiën te dienen. Hoe broos u ook het stukje zoo gemakkelijk tusschen de vingers te vernalen, voorkomt, heeft hij als bouwstof zijn noviciaat achter den rug en dit met glans doorstaan. Valkenburg is het land van den mergel, die er in eere wordt gehouden om het gemak van het verwerken voor lijst- en beeldwerk en om zijn bevallige kleur. De steen wordt aan de lucht harder en trotseert den tand des tijds. De Valkenburger wijst met trotsch op zijn kerkgebouw, dat ongeveer vijf eeuwen daar staat en op het muurwerk van ruïne en poorten, en toont u, hoe daar negen eeuwen aan ZIJNEN steen niets konden bederven. Hadden niet zoveele onheilen over ons stadje gewoed in de vorm van soldatenkunst en brand, wij zouden gewis vele gebouwen kunnen aanwijzen waarin de geschiedenis steen is geworden. Thans zijn er slechts enkele oudere huizen over, en deze zijn, met uitzondering der huizinge "Het Haller", zoodanig gemoderniseerd, dat zij niet eens meer opgemerkt worden.

Met dank aan ~~Henri Caha~~. **Hub Geurts** (aanpassing)

MEET THE UNDERGROUND PRESS

"De Heren van Geulhem" (*Nummer 1, magazine van DdL van 1 september 2004*): Het verhaal van Jan van **KUIK**, onder andere de stichter van restaurant "La Caverne de Geulhem" in de voormalige **STUDENTENGROEVE**.

"Bedenk een naam voor de Fluweelengrot-vleermuis" (*Heuvelland Aktueel van 10 november 2005*): We kenden al uit een lang vervlogen tv-interview met Erik **LAMKIN** de "Myotis Breuls", maar nu wordt een prijsvraag uitgeschreven voor een nieuwe naam. Op 1 december blijkt dat een familie de winnende naam van de huisvleermuis van de kerstmarkt in de **FLUWEELENGROT** heeft bedacht: Fledder. Hoera, hoera!

"Onze Lieve Vrouw van Lourdes Valkenburg" (*De Trompetter van 11 november 2004*): Een overdruk van een oud artikel, waarin in lovende, typisch ouderwetse lyriek de groeven in het algemeen en de **LOURDESGROT** in het bijzonder worden beschreven.

"Extra beveiliging van kerstmarkten in grotten na dreigbrief", "Wat vroeger een akkefietje was, is nu een dreiging" en "Ook krant ontving dreigbrief" (*Limburgs Dagblad van 20.11.2004*): We hebben in deze rubriek reeds eerder bericht over de "mondiale bedreiging" van de kerstmarkten. Maar liefst vier afzonderlijke artikelen over dit onderwerp in deze krant! Het laatste met een allesomvattende titel én conclusie: "IJzige nuchterheid temidden van glühwein en kerstviering".

"Onderzoek naar dreigbrieven stopgezet" (*Dagblad de Limburger van 7 januari 2005*): Technisch onderzoek heeft niets opgeleverd en justitie en politie staken verdere pogingen om te achterhalen wie de brief geschreven heeft.

"Raad van State verbiedt parking ASP bij Sibbergroeve" (*L.D. van 20 november 2004*): door de grote toeloop van toeristen, die willen mountainbiken in de **SIBBERGROEVE**, ontstonden er parkeerproblemen. Gemeente Valkenburg en de dorpsraad van Sibbe keurden de extra parkeerplaats voor 90 auto's goed, maar omdat het plateau beschermd landschap is, stak de provincie daar een stokje voor. ASP ging naar de rechtbank in Maastricht, haalde daar haar ongelijk en ging (tevergeefs) in beroep bij de Raad van State.

"Geologie en prehistorie op wandeling Savelsbos" (*De Maaspost van 24 november 2004*): Staatsbosbeheer biedt een wandeling aan, waar de deelnemers kunnen ontdekken hoe het buitenlands aandoend Zuid-Limburgse landschap is ontstaan.

"Emile Caselli, een markante heer met pet" (*DdL regio Heuvelland van 27 november 2005*): Een mooi artikel over het leven van deze Valkenburger die molenaar, ouderwets kruidenier, raadslid, en wethouder was, maar bovenal de stichter van de **STEENKOLENMIJN**. Hij overleed op 3 mei 1961.

"Geulhemmergroeve een oorlogsmonument" (*L.D. van 1 december 2004*): In Geulhem schuilden aan het einde van W.O.II ruim 700 mensen in de groeve voor het oorlogsgeweld. Talloze sporen verwijzen er nog naar. In de groeve is een eerste exemplaar van het boek "Heuvelland bevrijd" uitgereikt. Frans **BERGSTEYN** komt uitgebreid aan het woord.

"Avonturentocht" (*Heuvelland van 8 december 2004*): Harmonie St. Rosa van Sibbe-IJzeren organiseert i.s.m. ASP Adventure een avonturentocht in de **SIBBERGROEVE**. Na afdaling moeten een aantal opdrachten worden uitgevoerd. Daarnaast vertelt een gids tijdens de ondergrondse tocht "*waarbij ook een riviertje wordt overgestoken*" over het ontstaan van mergel en het gangenstelsel.

"Boek Jacquo Silvertant in herdruk verschenen" (*De Maaspost van 15 december 2004*) en **"Mythes oorlogsindustrie van grotten Sint Pieter ontrafeld"** (*De Ster van 31 december 2004*): Zoals de titel al aangeeft: deze maand verschijnt de eerste herdruk van "De Zuid-Limburgse mergelgroeven in het Duitse oorlogsplan 1943-1944", geschreven door Jacquo **SILVERTANT**.

"Dassemans gered uit mergelgrot" (*Het Belang van Limburg van 4 januari 2005*): Van een champignonkweker in een niet met naam vernoemde groeve, hoorde het Natuurhulpcentrum dat er een das door een verzakking in de groeve terecht was gekomen die geen uitweg wist te vinden en al dagen ronddoolde. Met behulp van een net werd het dier gevangen en naar het centrum gebracht om op te knappen. Daarna werd de das weer in de nabijheid van een dassenburcht uitgezet.

"Grottenloop in Valkenburg" (*DdL van 8 januari 2005*) en **"Marathon in een labyrint van mergel"** (*Runners van februari 2005*): Avontuurlijke atleten lopen de grottenmarathon in de **GEMEENTEGROT**. Ze volgen een 1690 meter lang traject, waarvan 1600 meter in de groeve. Elke deelnemer draagt een fietshelm en een lamp. Publiek is slechts op een klein deel van het parcours welkom. Hoe het hun vergaan is, lezen op 10 januari 2005 in DdL onder de veelzeggende koppen: **"Weer fris na acht liter Cola"** en **"Zelfs Janos de Verschrikkelijke moet buigen"**. Tsjja, je hebt berglopers en berglopers, nietwaar!!

"Kosten instorting niet gedekt" (*DdL van 18 januari 2005*): ruim een jaar na de instorting onder de Luikerweg van de **SINT PIETERSBERG** is nog steeds niet duidelijk wie verantwoordelijk is voor de kosten van het "repareren" en verstevigen van de onderaardse gangen. Tot nu toe wijst iedereen zijn of haar verantwoordelijkheid af en weigert dus mee te betalen aan het bedrag van 700.000 Euro. De zaak ligt juridisch erg ingewikkeld. Wordt dus vervolgd!

"Verdwaalde man na maand weer terecht" (*DdL van 24 januari 2005*) en **"L, étonnante aventure d'un homme perdu 35 jours dans une grotte"** (*Le Monde van 24 januari 2005*): Een 48-jarige Fransman (*leraar van beroep*) heeft

35 dagen in een onderaardse groeve (champignonkwekerij) in **MADIRAN** (Hautes-Pyrénées) rondgedwaald, zonder de uitgang te kunnen vinden. Hij had zijn 4x4 bij de ingang geparkeerd en omdat hij zich een beetje depressief voelde en wilde nadenken, is hij naar binnen gegaan. Zonder licht (en horloge) verdwaalde hij spoedig. Volgens eigen zeggen is hij nooit in paniek geraakt. *"Ik heb zelfs gezongen"*. Er was al intensief in de omgeving naar hem gezocht, zelfs met een helikopter. Drie scholieren vonden na ruim een maand zijn jeep en sloegen alarm. Een twintigtal gendarmes vonden de sterk vermagerde man. Hij was 18 kilo aan gewicht verloren met zijn dieet van water, dat hij van stukken ijzer en kalk zoog en *"300 gram per dag half vergaan hout"*, alles op de tast gevonden. Met gevonden plastic, dat hij om zich heen gewikkeld had, hield hij zich op temperatuur. Hij werd uiteindelijk op 200 meter van de uitgang gevonden.

"Ik had al een galg klaargemaakt" (*Het Nieuwsblad van 24 januari 2005*): Werd in Le Monde nog gewag gemaakt van een dappere man, die rustig en weloverwogen *"zonder paniek"* zijn redding afwachtte, het Nieuwsblad laat een andere kijk zien, mét kleurenfoto's van een sterk vermagerde man en een foto van een in elkaar geknutselde galg, die hij alvast gemaakt had om een lange doodstrijd te vermijden. Volgens het artikel had de man zelfmoordplannen en viel zijn zaklantaarn na enkele minuten uit. Bovendien verloor hij zijn schoenen, zodat hij constant in koud water liep. Hij besloot met achtergelaten materialen een kampement in te richten, in de hoop op redding. Die hoop maakte op den duur plaats voor wanhoop en hij bouwde alvast een galg om zijn pijnlijke dood desnoods te bespoedigen. Overigens zetten voedselkundigen vragen bij het feit dat hij 35 dagen niet gegeten had!.

"Fransman maand verdwaald in champignon-grotten" (*ANP en La Dépeche du Midi van 22 januari 2005*): Om de journalistieke verwarring compleet te maken meldde dit blad: "Hij had als levensmiddelen alleen wat whisky en gebak bij zich".

"Verdwaalde man overleefde 5 weken in grot" (*Het Laatste Nieuws van 24 januari 2005*): In dit artikel is hij geen leraar maar fabrieksupzichter, had wel wat whisky bij zich, at verrot hout en klei en leste zijn dorst met water, dat nog aanwezig was in reservoirs. Toen ze hem vonden was hij helemaal verwilderd. Wel een verhaal met weer prachtige kleurenfoto,s en ditmaal zelfs kaartjes van het gebied. Er wordt ook een voedselkundige erbij gehaald van de Gentse universiteit. Na een jarenlange studie en carrière komt zij tot de briljante conclusie: *"Als het nog iets langer had geduurd, was het vast en zeker minder goed afgelopen"* !!! Moraal van het verhaal? *"Wat in de krant staat is waar"*. Alleen Meet the Underground Press mag nog als betrouwbaar worden beschouwd.....

"Grote opknopbeurt van grotten", "Herstel grotten start in april" (*DdL van 27 januari 2005 (Regio Westelijke Mijnstreek met mooie foto van een ingang)*) en **"Miljoen nodig voor grotten"** (*L.D. van 27 januari 2005*): De 35 vrijwilligers van de SOK hebben hun noeste werk bekroond gezien in een lijvig rapport, dat op

initiatief van het IKL en met medewerking van de van **SCHAIKSTICHTING** en de SOK tot stand is gekomen. 287 Groeven met in totaal 556 ingangen zijn in vele uren geïnventariseerd op punten als onderhoud, toegang, eigendom, gewenst beheer, benodigde herstelwerkzaamheden, enz. Voor de uitvoering van de herstelprojecten is een bedrag van 500.000 Euro beschikbaar. **JOEP ORBONS:** *"De maatregelen variëren van het openleggen van dichtgeslibde ingangen, het herstellen of plaatsen van toegangspoorten en het stabiliseren van mergelpilaren tot het opschonen en afsluiten van gebieden die instortingsgevaar kennen". Als het vleermuisseizoen is afgelopen, begint men met een veertig tot vijftig projecten, die dit jaar afgerond kunnen worden. En dat is nog maar het begin. "We hebben gedeputeerde Vestjens meteen als boodschap meegegeven, dat we na 2005 graag verder willen. En daar is zeker nog eens een miljoen voor nodig".*

"Paar mag niet trouwen in Gemeentegrot" (L.D. van 28 januari 2005): Lief en leed in de groeven, welke bergloper is er niet mee bekend! Op de kerstmarkt in de **GEMEENTEGROT** vroeg "hij" "haar" ten huwelijk. Het was zo'n speciale plek voor hen, dat het paar uit Utrecht de gemeente vroeg om daar op 2 december ook hun jawoord te mogen geven. Maar daar wil de gemeente geen toestemming voor geven. Bang zeker, dat Cupido met zijn pijlen gaten in de pilaren schiet!

Met dank aan onze trouwe correspondenten Nina van Bergen, Henk Blaauw, Valère Ceulen, Johan Janssen, Erik Lamkin, Jacques Maes, Gilberte Nicolaes, Herman de Swart en Peggy Versteegh.

Voor knipsels, kopieën en uittreksels kunt u altijd terecht op het bekende adres: Ton Breuls, Bovenstraat 28, B 3770 Kanne-Riemst. Telefoon/fax 00 32120 454 059. E-mail: tbreuls@skynet.be.

Niet vergeten!

Vrijdag 11 maart ledenavond in het Natuur Historisch Museum Maastricht, aanvang 19.30 uur!

Groeven in beheer bij de SOK danwel de stichting Ir. D.C. van Schaik:

Bovengenoemde organisaties hebben een aantal groeven in beheer of een collectieve vergunning voor een groeve.

Voor het betreden van deze groeven moet U contact opnemen met de beheerder:

Bij inbraak in één van deze groeven:

Bij constatering van inbraak en/of vernielingen aan een van de groeven dit direkt melden, liefst dezelfde dag nog.

Melden van vernielingen bij onderstaande personen. Als de eerste niet bereikbaar is, dan de volgende op de lijst.

1e Groevebeheerder van die groeve. Voor namen en telefoonnummers, zie hieronder.

2^e Olav Hensing, Technische Commissie: 043 - 321 84 73.

3^e Ieder bestuurslid van de Van Schaikstichting of de SOK. Voor namen en telefoonnummers, zie pagina 2.

De SOK en de Van Schaikstichting stellen zich ten doel dat de afsluiting van de groeve binnen 24 uur hersteld is.

Voor meer informatie: www.vanschaikstichting.nl

Groeve:	Beheerder:	Telefoon:
Apostelgroeve	Ton Breuls	00-3212 45 40 59
Fallenberggroeve (niet toegankelijk)	Wilfred Schoenmakers	043-344 07 41
Flesschenberg	Jan Laumen	043-364 18 03
Gewandgroeven	Hub Geurts	043-601 24 16
Heerderberg	Henk Ramakers	043-407 19 64
Heideberggroeve	Hub Geurts	043-601 24 16
Houbenbergske	Erik Honée/Marc Koch	043-325 61 10
Groeve de Keel	Luc Walschot	00-3212 44 13 50
Keldertjes Slavante	Wil Ramaekers	043-364 52 39
Koeleboschgroeve	Ed de Grood	00-3243 81 13 73
Nieuwe groeve	Han Bochman	043-601 01 58
Roothergroeve	John Hageman	043-364 54 19
Scharnderberg	John Knubben	043-361 12 27
Scheuldergroeve	Peter Jennekens	043-364 84 89
Theunisgroeve	Giel Bindels	043-347 25 60

De Sint Pietersberg:

De Sint Pietersberg wordt beheerd door de Vereniging Natuurmonumenten. De SOK heeft een collectieve onderzoeksvergunning voor de Zonneberg en het Noordelijk Gangenstelsel. Onderzoeksaanvragen moeten ingediend worden bij het secretariaat van de SOK. Toezichthouder van de beide groeven is Harm Hovens, Bergerstraat 163, 6226 BC Maastricht, telefoon: 06-558 25 192.

De S.O.K.-Info
is een uitgave van de
Studiegroep Onderaardse Kalksteengroeven,
Natuurhistorisch Genootschap Limburg.